

ПРО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ВОГНЕВИЙ КОНТАКТ» У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Ніколаєв О. Т.

Розглядається необхідність докладного тлумачення поняття «вогневий контакт», наводиться перелік навичок для його ефективного ведення з погляду професійно-прикладної стрільби. Аналізується потужне психоемоційне навантаження на поліцейського при виникненні вогневого контакту. Доводиться, що успіх виконання поставленого службово-бойового завдання, гарантування особистої безпеки та безпеки громадян у таких особливих умовах залежить від ступеня вогневої підготовленості поліцейського. У зв'язку з цим пропонується в навчальному процесі приділяти особливу увагу набуттю поліцейськими вміння ведення вогневого контакту високої інтенсивності, при цьому відповідну навичку слід віднести до пріоритетних. У нормативних актах та спеціальній літературі, що стосуються професійної діяльності та підготовки працівників правоохоронних органів, досить часто трапляється поняття «вогневий контакт», яке не має нормативного закріплення та однозначного тлумачення. Водночас доведено необхідність його чіткого визначення та класифікації для покращання професійної підготовки поліцейських. Запропоновано власне визначення вказаного поняття. Надано класифікацію поняття «вогневий контакт». Підкреслюється важливість використання поняття «вогневий контакт» у професійній, зокрема вогневій, підготовці. Визначено перелік необхідних навичок для ведення вогневого контакту, водночас підкреслено, що методика їх набуття потребує додаткових досліджень. Використання запропонованої термінології полегшить порозуміння всіх учасників освітнього процесу під час обговорення різних ситуацій, пов'язаних із застосуванням або використанням вогнепальної зброї.

Ключові слова: поліцейський, вогнева підготовка, вогнепальна зброя, вогневий контакт, вогнева підготовленість, навички.

Nikolaiev O. T. On the introduction of the concept of “fire contact” in the professional training of police officers

The need for a detailed interpretation of the concept of “fire contact” is considered. a list of skills for its effective management from the point of view of professional

and applied shooting is provided. The powerful psycho-emotional load on a police officer in the event of fire contact is analyzed. It is proven that the success of the assigned official combat task, guaranteeing personal safety and the safety of citizens in such special conditions depends on the degree of fire readiness of the police officer. In this regard, it is suggested that in the training process, special attention should be paid to the acquisition by policemen of the ability to conduct high-intensity fire contact, while the corresponding skill should be classified as a priority. In normative acts and special literature related to the professional activity and training of law enforcement officers, the concept of “fire contact” is quite often encountered, which does not have a normative fixation and unambiguous interpretation. At the same time, the need for its clear definition and classification to improve the professional training of police officers has been proven. A proper definition of the specified concept is proposed. The classification of the concept of “fire contact” is given. The importance of using the concept of “fire contact” in professional, in particular fire, training is emphasized. The list of necessary skills for conducting fire contact is determined, while it is emphasized that the method of their acquisition requires additional research. The use of the proposed terminology will facilitate the understanding of all participants in the educational process when discussing various situations related to the use or use of firearms.

Key words: police officer, fire training, firearms, fire contact, fire readiness, skills.

Постановка проблеми та її актуальність. Події, що відбулися за останні 10 років в Україні, пов'язані із зовнішньою збройною агресією, багато в чому вплинули на зміну погляду на роль і місце вогневої підготовки в системі професійного навчання поліцейських. Якщо раніше фахівці з підготовки особового складу до дій в екстремальних ситуаціях наголошували, що ведення вогневого контакту працівниками міліції, а згодом поліцейськими, суттєво відрізняється від бойових дій, які ведуться збройними силами [5], то сьогодні поліцейські також беруть безпосередню участь

у виконанні таких заходів у районах проведення воєнних (бойових) дій:

1) бойові (спеціальні) завдання з відсічі та стримування збройної агресії проти України під час підпорядкування поліцейського відповідному органу військового управління або на виконання бойових розпоряджень такого органу;

2) виконання розвідувальних завдань, у разі їх залучення розвідувальним органом відповідно до законодавства;

3) охорони об'єктів (зокрема і несення служби на блокпостах) під час відбиття збройного нападу чи нанесення по них вогневого ураження противником, звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;

4) боротьба з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями в умовах безпосереднього зіткнення (взаємного вогневого контакту) з противником;

5) розмінування, що має оперативний характер, у частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів;

6) евакуація населення (жителів) із територій (населених пунктів), які зазнають вогневого ураження противника [16].

Вступ у вогневий контакт під час участі поліцейських у таких заходах регламентований ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію», відповідно до якої під час дії воєнного стану поліцейський має право застосовувати заходи примусу, передбачені цією статтею стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без урахування вимог та заборон, передбачених ст. 43, частинами четвертою та п'ятою ст. 45, а також частиною дев'ятою ст. 46 цього закону.

Водночас діяльність поліцейських в умовах особливого періоду і поза межами районів проведення воєнних (бойових) дій насичена конфліктами та небезпечними непередбачуваними ситуаціями, які передбачають можливість застосування вогнепальної зброї. Сьогодні в українському суспільстві спостерігається проблема з незаконним обігом зброї, яка потрапляє з фронту до цивільних осіб, зокрема і пов'язаних із криміналітетом (ідеться щонайменше про кілька сотень тисяч одиниць зброї). У зв'язку із цим особливого значення набуває якісна вогнева підготовка курсантів і слухачів закладів освіти Міністерства внутрішніх справ України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підвищення рівня професійної підготовленості

правоохоронців до виконання завдань із використанням вогнепальної зброї завжди було в центрі уваги педагогів, науковців і практиків, оскільки від цього здебільшого залежить якість виконання поліцейськими службових завдань. Окремі аспекти підвищення рівня загальної та вогневої підготовки поліцейських досліджувалися у працях М.І. Ануфрієва, Т.С. Вайди, О.О. Головацького, С.М. Банаха, В.Р. Булачека, Г.Н. Будаг'янца, Ю.М. Великого, І.С. Винярчука, Ю.Р. Йосипіва, І.П. Катеринчука, М.А. Чміля, Д.В. Швеця та інших авторів.

Виклад основного матеріалу. Для запобігання необґрунтованим утратам серед правоохоронців під час виконання службових обов'язків у більшості країн практична стрільба є основною складовою вогневої підготовки всіх поліцейських. Крім рівня професійної підготовленості до вогневого контакту з правопорушником на рівень ефективності виконання службових завдань також впливає якість озброєння, екіпірування та спорядження.

Вогнева підготовка - це спеціальна дисципліна, яка будується на певних законах та принципах, а також змінюється згідно з характером сучасного вогневого контакту із супротивником та технічним прогресом. Таким чином, методика вогневої підготовки має бути заснована серед інших складових і на аналізі реального досвіду вогневих контактів, а також на доцільності можливих дій під час вогневого контакту.

У професійних публікаціях, де даються характеристика та особливості сучасного вогневого контакту, відсутнє його визначення. Нормативного закріплення поняття «вогневий контакт» також не має, хоча воно й трапляється у відомчих актах, що регулюють питання соціального захисту та службової діяльності правоохоронців та військовослужбовців [11; 12; 14; 15; 16].

Оскільки поняття «вогневий контакт» не має точного визначення та класифікації, це у свою чергу вносить невизначеність у розуміння суті вогневої підготовки. Науковці і практики описують різні напрями, способи та прийоми підготовки працівників правоохоронних органів [9]. Їх аналіз дозволив виявити низку тенденцій: зокрема в традиційних програмах вогневої підготовки переважно розглядаються лише технології виконання прийомів і правил стрільби та основи балістики, не передбачаючи врахування рівня кваліфікації, правової та психологічної компетентності поліцейського в ситуаціях вогневого контакту.

Перед науково-педагогічними працівниками закладів освіти МВС постала необхідність зробити

вибір: або продовжувати формувати в здобувачів освіти тільки вміння й навички володіння зброєю з метою виконання вправ курсу стрільби [10], або, використовуючи світовий досвід, формувати в поліцейських уміння й навички володіння зброєю в ситуаціях, що виникають у ході виконання ними службових завдань, компенсуючи недоліки освітньо-професійних програм іншими формами професійної підготовки або їх поєднанням [3]. Таку сукупність відповідних результатів навчання правоохоронця ми називаємо вогневою підготовленістю, складовими елементами якої є: заходи безпеки при поводженні зі зброєю; знання історії зброї, нових зразків вітчизняної та зарубіжної зброї; стійкі навички поводження зі зброєю згідно з нормами вогневої підготовки; стійкі навички виконання підготовчих вправ; теоретичні знання з теорії балістики; правова підготовленість; тактична підготовленість; професійно-психологічна підготовленість, вольова підготовленість.

Виходячи із вищевикладеного, у теперішній час поліцейських необхідно навчати, використовуючи елементи фізичних і психоемоційних навантажень, а також компонентів тактико-спеціальної підготовки, що багато в чому визначають вибір тих чи інших технічних прийомів роботи зі зброєю, моделюючи різні ситуації вогневого контакту, оскільки озброєний та якісно підготовлений поліцейський має незаперечну перевагу перед противником.

У вищезгаданих нормативно-правових актах та спеціальній науковій літературі поряд із поняттям «вогневий контакт» широко застосовуються як синоніми «взаємний вогневий контакт», «безпосереднє зіткнення», «бойове зіткнення з противником», «збройний напад», «вогневе ураження», «ближній бій». У спеціальній літературі вдалося знайти такі визначення деяких із перелічених понять.

Вогневе ураження - це просторово-часова послідовність вогневого впливу сил і засобів на супротивника різними формами, способами і методами [1]. Причому зауважується, що вогневе ураження противника може передбачати: удари ракетних військ, авіації і розвідувально-ударних (розвідувально-вогневих) комплексів; вогонь із закритих вогневих позицій усіма видами; вогонь із відкритих вогневих позицій прямою і напівпрямою наводкою; вогонь засобів загальновійськових з'єднань і частин; застосування мінних і запальвальних засобів інженерними військами.

Організовану збройну боротьбу з'єднань, частин, підрозділів воюючих сторін, а також

узгоджені за метою, місцем і часом удари, вогонь і маневр із метою знищення (розгромлення) противника називають боєм [7]. Вогнем називають основний засіб ураження противника в бою й операції. Вогонь ведеться з різних видів зброї для знищення, придушення, зруйнування цілі або виснаження противника. Ефективність ураження цілі вогнем досягається високою точністю стрільби, його раптовістю, масуванням вогню по найважливіших об'єктах (цілях), широким маневром й умілим управлінням вогнем [18]. Відповідно вогневий бій - це узгоджені за місцем та часом удари і вогонь різних засобів вогневого ураження противника для завдання певних втрат окремим об'єктам та його угрупованню під час утримання головної смуги оборони. Вогневий бій поділяється на: дальній вогневий бій - під час якого виконують завдання відбиття атаки з метою перешкоджання висування і розгортання сил противника; ближній вогневий бій - під час якого виконують завдання відбиття атаки противника, характерний для знищення противника в оборонних спорудах, ведення бойових дій уночі, у лісі, населених пунктах [18].

Поняття «контакт» (від лат. *contactus* «дотик») означає стикання, дотик; спілкування, зв'язок, тісні стосунки; взаємна узгодженість у роботі, взаєморозуміння [17].

На нашу думку, вогневий контакт - нетривала за часом ситуація емоційно напруженого протиставлення між сторонами, у якій відбувається застосування вогнепальної зброї або інших схожих із нею засобів ураження хоча б одною зі сторін. Таким чином ситуація, коли поліцейський вступає в протиставлення зі злочинцем і для виконання службового завдання застосовує вогнепальну зброю, є вогневим контактом. Тобто аналіз ситуацій із виникненням вогневого контакту неможливий без визначення рівня залученості в конфлікт вогнепальної зброї, що важливо для розуміння ступеня загрози публічній безпеці і порядку. Водночас слід зауважити, що при проведенні спеціальних операцій мета полягає в тому, щоб уникнути тривалого вогневого контакту (який у такому випадку перетворюється на бій), а провести операцію динамічно і закінчити швидко. Виходячи з визначення, можна виділити односторонній вогневий контакт (коли вогнепальна зброя застосовується одною зі сторін протиставлення) та двосторонній вогневий контакт (коли вогнепальна зброя застосовується обома сторонами).

Вогневі контакти залежно від їх інтенсивності можливо розділити на три види: 1) низька інтенсивність - противник (на відстані 500 та

більше метрів) веде неприцільний вогонь. Поліцейський повністю контролює ситуацію та здатний реагувати на зміну обстановки; 2) середня інтенсивність (на відстані 200-500 метрів) противник веде прицільний вогонь; 3) висока інтенсивність - відстань до противника складає менше 200 метрів, вогонь противника змушує змінювати позиції, займаючи більш вигідні. Ситуація частково перебуває під контролем, противник веде активні дії та здійснює обхідні маневри. Указані критерії є умовними та можуть змінюватися залежно від місцевості, часу доби, виду застосованої зброї.

Вогневий контакт характеризується сильним емоційним переживанням. В екстремальних умовах збереження психічної рівноваги є найважливішим чинником для збереження бойової готовності та адекватних дій. Готовність до вогневого контакту - показник загальної високої підготовки поліцейського, коли психофізіологічні можливості людини виявляються найповніше, дозволяючи людині стріляти, використовуючи грубу моторику. Як правило, ведення вогневого контакту високої інтенсивності відбувається із неприцільною, інтуїтивною стрільбою, тому що зосередження уваги на прицільних пристроях вимагають граничної концентрації зору саме на них, позбавляючи поліцейського бачення повної картини вогневого контакту. Викид адреналіну, зумовлений реакцією людини на ситуації, в яких доводиться приймати миттєве рішення, викликає розширення зіниць, у результаті чого дрібні прицільні пристрої важко розрізняються.

Також вогневий контакт ускладнюється тим, що поліцейський повинен подолати психологічний бар'єр, тому що вогонь доводиться вести не по мішені, а по людині. Стан високої емоційної напруги в цій ситуації посилюється, якщо вогневий контакт характеризується високою інтенсивністю. Поліцейські застосовують зброю, прагнучи по можливості поранити затриманого, тобто завдати мінімальної шкоди правопорушнику. Злочинці не ставлять перед собою таких обмежень, вони прагнуть убити поліцейського, заскочивши його зненацька. На звичайних заняттях із вогневої підготовки курсанти не стикаються з подібними ситуаціями, що призводить до психологічної невідповідності поліцейського під час стрільби в реальних умовах. У результаті це зазвичай призводить до труднощів та помилок.

Слід констатувати, що з погляду педагогіки основу навчання становлять знання, вміння та навички, які виступають із боку викладача як

вихідні компоненти змісту освіти, а з боку здобувачів освіти - як елементи засвоєння [19, с. 220].

Знання, здобуті курсантами на заняттях із вогневої підготовки, щодо застосування та використання вогнепальної зброї утворюють систему положень та уявлень про правові підстави, умови та межі застосування й використання вогнепальної зброї поліцейськими в ході виконання ними своїх службових обов'язків. Згодом здобуті знання мають бути закріплені та остаточно сформовані вміння щодо вибору правомірної поведінки, недопущення протиправного порушення прав, свобод та законних інтересів громадян, неправомірного заподіяння поранення чи смерті особі в разі застосування вогнепальної зброї, настання інших тяжких наслідків унаслідок використання зброї. Заняття з вогневої підготовки дають курсантам відповідні знання з матеріальної частини вогнепальної зброї, її складових елементів, принципів дії, закріплюють знання правового забезпечення, умов та меж застосування та використання вогнепальної зброї. Практичні стрільби з навчальної та бойової вогнепальної зброї дозволяють сформулювати в курсантів відповідні вміння та навички поведінки з нею. Крім того, важливим аспектом у процесі навчання є ознайомлення та подальше неухильне виконання рекомендацій та вимог нормативно-правових актів щодо заходів безпеки при поведінці з вогнепальною зброєю та боєприпасами як під час навчання, так і під час несення служби [8].

Виконання пострілу з короткоствольної бойової зброї для більшості курсантів - це певний стрес, викликаний сильною віддачею зброї та досить гучним звуком, що утворюється при пострілі. Тобто при виконанні пострілу на перший план виходять не тільки технічна, але й психологічна складові та вміння стрільця в дуже короткий період часу здійснити масу технічних елементів, практично не припускаючись при цьому помилок.

При підготовці слід зважати на те, що ведення вогневого контакту високої інтенсивності в міських умовах має низку особливостей, вимагаючи вміння вражати не тільки нерухомі, але й цілі, що раптово з'являються, пересуваються на різних дистанціях, із різних положень, у русі, з перенесенням вогню по фронту і в глибину, за різних обставин освітлення і погоди, в умовах обмеженого часу, коли немає можливості ретельно прицілюватись. Час реагування на ціль (усвідомлення загрози - ухвалення рішення - постріл) із наближенням цілі різко скорочується. У цьому випадку винесення зброї на лінію прицілювання

(виконання пострілу) відбувається, ґрунтуючись на ефекті м'язової пам'яті, а на остаточне коригування прицільного пристрою зброї на ціль часу вже не залишається. У разі вогневого контакту високої інтенсивності час виявлення цілі і постріл зазвичай займають 2-3 секунди. Позірна простота виконання пострілу часто приховує той факт, що результатом стрільби водночас має бути гарантоване ураження цілі, а не випадкове влучання. Формування стійких навичок влучної стрільби відбувається в результаті правильного навчання, тренувань і постійної практики, що передбачає застосування вогнепальної зброї в умовах обмеженого часу, обстановки, яка швидко змінюється, наявності стресових ситуацій та інших ускладнюючих факторів.

Як правило, при нападі на поліцейського злочинець робить розрахунок на раптовість (заскочити зненацька), зухвалі та активні дії, швидкий відхід. Це вимагає від поліцейського самовладання, високого рівня професіоналізму та здатності прогнозувати й контролювати перебіг подій. В умовах вогневого контакту високої інтенсивності дуже важливо не тільки швидко й точно зробити постріл, але й піти самому з можливої лінії вогню противника. При успішному збігу причин при вогневому контакті з'являється можливість використання укриття. Але недостатньо мати укриття, потрібно ще тактично грамотно його використовувати, мінімізуючи площу ураження тіла, що виступає з укриття. Укриття використовуються для утруднення спостереження противнику та захисту від його вогню.

Тому в разі вогневого контакту всі дії поліцейського повинні сягати рівня умовних рефлексів. Особливу увагу слід приділяти швидкій підготовці зброї та виконанню першого пострілу. Прості заняття та тренування дозволяють підвищити готовність до виконання завдання із застосуванням зброї у кілька разів. Наполегливі тренування дозволяють поліцейському виробити потрібну координацію, звикнути до зброї.

Поліцейські, які набули досвід участі в бойових діях та залучаються до проведення занять із вогневої підготовки з курсантами, висловлюють слушну думку про те, що вогнева підготовка, зосереджена здебільшого на ураженні мішеней у рамках відомих стрілецьких вправ [10], не сприяє швидкій адаптації правоохоронця до служби в екстремальних умовах, що у свою чергу призводить до низької злагодженості дій правоохоронців та втрат серед особового складу в умовах вогневого контакту. У результаті науково-дослідницької

роботи нами було сформульовано пропозиції щодо доповнення програми вогневої підготовки новим елементом «Ознайомлення з навичками ведення вогневого контакту». Метою цього нововведення стала максимально можлива в навчальних умовах підготовка курсантів до тих реальних умов, з якими вони можуть зіткнутися при виконанні службових обов'язків у районах проведення воєнних (бойових) дій. Важливе вміння не тільки влучно вражати мішені, але розумно вибирати і змінювати вогневі позиції, змінювати дистанцію, положення тіла з метою зменшення площі його ураження, уміло пересуватися різними способами, використовувати навколишнє оточення для укриття, постійно вести облік боєприпасів та ощадливо витратити їх, правильно оцінювати час у стресових умовах, швидко усунути несправність зброї, тобто аналізувати ситуацію вогневого контакту. Тому вправи мають бути поділені на індивідуальні та спеціальні у складі групи.

Підсумовуючи, варто зауважити, що визначення поняття вогневого контакту надає можливість внести відповідні корективи до програм вогневої підготовки поліцейських для збільшення використання у вогневій підготовці елементів фізичних та психоемоційних навантажень, а також компонентів тактико-спеціальної підготовки, визначаючи вибір технічних прийомів роботи зі зброєю, методів моделювання ситуацій, пов'язаних із необхідністю застосування та використання зброї, впровадження технічних засобів навчання. Також, на нашу думку, використання єдиної термінології полегшить порозуміння всіх учасників освітнього процесу під час обговорення різних ситуацій, пов'язаних із застосуванням або використанням вогнепальної зброї. Адже сьогодні в закладах освіти МВС слід приділяти більше уваги таким важливим складовим професійної діяльності, як спеціальна бойова підготовка, культура поведіння зі зброєю, готовність поліцейського виконувати будь-які завдання щодо забезпечення публічного порядку та безпеки. Для того щоб вийти переможцем із вогневого контакту з озброєним супротивником, потрібно невпинно і постійно вчитися володінню зброєю, набувати навички грамотного й ефективного її використання та застосування.

Література

1. Артилерія у вогневому ураженні противника : навч. посібник / Глушкевич О.Л., Пушкарьов Ю.І. та ін. Суми : ВАТ «СОД» Вид-во «Козацький вал», 2003. 86 с.

2. Вайда Т.С., Круглик М.С., Кузнєцов О.І. Сучасне вітчизняне інтерактивне мультимедійне обладнання для навчання та удосконалення вогневої підготовки працівників національної поліції України. *Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne și alte organe de drept*; 2020 Dec 4; Chișinău. Chișinău; 2020. P. 143-150.

3. Великий Ю.М. Застосування інноваційних освітніх технологій на заняттях з вогневої підготовки в ЗВО із специфічними умовами навчання. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1. С. 270-275.

4. Високоінтенсивні бойові дії в містах. Близькі бій та вуличні бої у звичайній війні в місті. / [переклад з англ. В. Білашевич]. К.: Вид. «КНТ», 2023. 144 с.

5. Власенко І.В., Симоненко Г.В. Вплив умов вогняного контакту на результати використання вогнепальної зброї. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2014. Вип. 4(41). С. 150-152.

6. Головацький О.О., Прядко В.М. Особливості вогневої підготовки поліцейських на початковому етапі навчання. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 1. С. 16-18.

7. Засоби підготовки та управління вогнем артилерії: навч. посіб. / Петренко В.М., Ляпа М.М., Приходько А.І. та ін. Суми : Сумськ. держ. ун-т, 2015. 458 с.

8. Інструкція із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затверджена наказом МВС України 01 лютого 2016 р. № 70.

9. Кисленко Д. П. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки фахівців з охоронної діяльності та безпеки. Дис. ... д-ра пед. н. Івано-Франківськ, 2019. 602 с.

10. Курс стрільб для поліцейських, затверджений наказом МВС України від 26 квітня 2019 р. № 334.

11. Особливості виплати військовослужбовцям Державної прикордонної служби України винагород, передбачених постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану», затверджені наказом МВС України від 01 вересня 2023 р. № 726.

12. Перелік бойових (спеціальних) завдань та заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави

у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, з урахуванням завдань, покладених на Держспецзв'язку, що виконуються військовослужбовцями Держспецзв'язку, затверджений наказом Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 26 грудня 2022 р. № 832.

13. Плахотний А.П. Вогнева підготовка як основа службово-бойової діяльності поліцейських в сучасних умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану* : матеріали Регіон. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 30 черв. 2022 р.). Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 62-63.

14. Положення про комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій в Службі безпеки України, затверджене наказом Центрального управління Служби безпеки України від 24 лютого 2023 р. № 69.

15. Порядок надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які виконували бойове (службове) завдання із захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України в умовах безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з військовими формуваннями інших держав і незаконними збройними формуваннями, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2020 р. № 203.

16. Порядок та умови виплати поліцейським додаткової винагороди на період воєнного стану та особливості виплати винагороди за особливості проходження служби (навчання) під час воєнного стану (особливого періоду), затверджені наказом МВС України 28 листопада 2022 р. № 775.

17. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Ін-т мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980. Т. 4. С. 267.

18. Трофименко П.Є., Пушкарьов Ю.І. Основи всебічного забезпечення артилерійських підрозділів : підручник. Суми : Сумськ. держ. ун-т, 2019. 552 с.

19. Швець Д.В. Сутність та специфіка професійної підготовки поліцейських. *Право і суспільство*. 2018. № 3. С. 217-223.

Ніколаєв О. Т.,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри вогневої підготовки
Одеського державного університету
внутрішніх справ